

**A.İ. KUPRİN'İN “KUTSAL ÜÇLÜ SERGİ'DE” ve İ.S. ŞMELYOV'UN “HAC” ADLI
ESERLERİNDE HAC KONUSU¹**

*THEME OF PILGRIMAGE IN “THE TRINITY SERGIUS LAVRA” BY A.I. KUPRIN AND
“BOGOMOLYE” (PILGRIMAGE) BY I.C. SHMELEV*

Hatice BAYANA

Moskova Lomonosov Devlet Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Çağdaş Rus Dili ve Edebiyatı
Bölümü, haticebayana@gmail.com Moskova/Rusya

ÖZ

Dinsel bir olay ve ulusal zihniyetin bir ifadesi olarak hac tasvirleri içeren A.İ. Kuprin'in “Kutsal Üçlü Sergi'de” adlı hikayesi ve İ.S. Şmelyov'un “Hac” adlı uzun öyküsü Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nı ve Sergi Pasad'ı ele alan eserlerdir. Hac ziyareti, Ruslar'ın aziz ve azizlikle ilgili kabul gören önemli inanç ve uygulamalarından biridir. Hac yolculuğunun sonunda, menzilde bulunan mabedin yani Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nın halkın ruhunu, tarih duygusunu ve Rus Devleti'nin bir bütün olarak algılanmasını sağladığından bahsedilmiş; bu mabet anlatılırken sembol olarak olumlu şekilde algılanabilecek türde parlak ve sıcak renkler, güç temsil eden ses motifi ve mis gibi koku sembolleri kullanılmıştır. Kirlerinden (günahlarından) arınmak ve daha temiz olmak için dünyalık işlerden uzaklaşan hacıların karşılaştıkları kötü durumlardan uzak durdukları dikkatlere sunulmuştur. Bu eserler aynı zamanda ‘seyahatname’ (hojeniye/hojdeniye) türüne de yakındır. Yani seyahatnamenin birinci şahıs anlatısı, yolculuğun hikayesi, gerçeklik faktörü, sunum sırası, haccın manevi amaçları, kutsal mekanlar ve kutsal alanların tasviri, topografik görüntüsü, yazarın öznel algı ve ifadesi gibi özellikleriyle birleşir. A.İ. Kuprin ve İ.S. Şmelyov da söz konusu eserlerde halkın hac tecrübesini, manastır dünyasını, bir çocuğun öznel görüşüyle Pasad'ı algılamasını tasvir etmişlerdir. Yirminci yüzyılda Sergi Pasad, gerçekliğin de sembolüdür. Somut tarih, ülkenin kaderi, dini hayatı, anlatıcıların ve kahramanların öznel izlenimleri, bir insanın manevi yaşamı, ailesi, toplum örneklerle ifade edilmiştir. Manastır, insanların yaşayabilirliğinin ölçüsüdür. Hacıların yeni bir ahlaki statü ve yenilenmiş bir ruhla döndükleri anlatılmıştır bu eserlerde. Felsefi ve edebi düşüncede Aziz Sergi Radonejski'nin dini değerlerin, manevi bütünlüğün, ahlak ölçüsünün ve günlük meşgalelerle manevi işlerin dengenin bir örneği olduğu dile getirilmiştir. Problemlere karşı çözümcü yaklaşımıyla kötülere karşı direnç gösteren Aziz Sergi Radonejski'nin dini ve ahlaki bir simge olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: A.İ. Kuprin, İ.S. Şmelyov, Kutsal Üçlü Sergi Manastırı, Aziz Sergi Radonejski, hac

ABSTRACT

The story “The Trinity Sergius Lavra” by A. Kuprin and “Bogomolye” (Pilgrimage) by I. Shmelev are devoted to the religious theme of pilgrimage that is connected with the themes of Orthodox religion and Russian mentality. Pilgrimage takes very important place in the life of Russian religious people. The heroes of the novels in the end of pilgrimage met with the Trinity Sergius Lavra that helps them to feel and understand the national spirit and history of their motherland. Describing the monastery writers use bright and warm colors, powerful sounds and pleasant smells. All these images have positive symbolic meaning. The aim of pilgrims is to clear from sins so they should refuse from secular matters and avoid bad situations. History, fate and religious life of country are shown through their subjective perception and spiritual life. In their books we see pilgrimage, world of monastery and Sergiyev Posad from child point of view. The monastery is presented like measure of viability. The pilgrims after pilgrimage received new moral status and their souls became renewed. First-person storytelling, story about journey, truthfulness, sequence of actions, spiritual aims of pilgrimage, concept of spiritual place, description of topography, subjective perception of author make Kuprin's and Shmelev's novels close to the ancient religious genre of ‘seyahatname’ (hojeniye/hojdeniye). In Russian literature and philosophy St. Sergius Radonezhsky became a symbol of religious values, spiritual wholeness, measure of morality and ability to join spiritual and secular matters. Specially attention in the novels is paid to ability of St. Sergius to resist problems.

Key word: A. Kuprin, I. Shmelev, the Trinity Sergius Lavra, St. Sergey Radonezhsky, pilgrimage

¹ Bu makalenin özet kısmı “Uluslararası Kültür ve Medeniyet Zirvesi”nin Sempozyum Özet Kitabı'nda yayımlanmıştır. Makale ise sunumda kullanılmıştır.

A.İ. Kuprin'in "Kutsal Üçlü Sergi'de" adlı hikayesi ve İ.S. Şmelyov'un "Hac" adlı uzun öyküsü Kutsal Üçlü Sergi Manastırını ve Sergi Pasad'ı ele alan eserlerdir. Dinsel bir olay ve ulusal zihniyetin bir ifadesi olarak hac tasvirleri içeren bu eserler çağdaş Rus edebiyatında ortaya çıkan yol notları (путевого очерка) (seyahatname) içerir. Bu notlar türünün kökeninde duran, kurgusal anlatı olan ortaçağ hac yolculuğu notlarıdır. Aynı zamanda eserlerinde dünyevi hayatın dolgunluğunu yansıtan Kuprin ve 1910'ların sonlarından itibaren hristosanzizm² çalışmaları olan Şmelyov halkın hac tecrübesini, manastır dünyasını, bir çocuğun öznel görüşüyle Pasad'ı algılamasını tasvir etmişlerdir.

Kuprin ve Şmelyov'un eserlerinde hac seyahatname türünün genel özellikleri (birinci şahıs anlatısı, yolculuğun hikayesi, gerçeklik faktörü, sunum sırası, haccın manevi amaçları, kutsal mekanlar ve kutsal alanların tasviri, topografik görüntü) yazarın kendi ifadesiyle, öznel algısıyla, parça ve bütündeki birliktelik ilkesine uydurmasıyla, serbest kompozisyon³ şeklinde, manzaranın ve onun duygusal zenginliğinin tasvirine özel dikkat çekerek, portre açıklamalarıyla, karakteristik bir yabancı kelimeyi kullanarak, doğrudan konuşma biçimiyle, çeşitli stil şölenleriyle seyahatnamenin (путевого очерка) özellikleriyle birleşir.

K. G. Isupov'un yazdığı gibi: "Hac fikrinde, hayat boyu hayal gücünün imkânının tanınması yatar: insan, farklı bir ahlakı statü ve yenilenmiş ruh yapısıyla geri döner. Manevi yolculuğa çıkarak manevi açlığını giderir ve ona, başkalarına benzer deneyim umudu getirir; (günahkâr yaşamın sınırını geçip "diğer gökyüzü" nün altındaki "başka bir toprak" alanına girer)" (Isupov, 2010: 482) Hacıyla ilgili metinlerde yol motifiyle dönüş kastedilmektedir. Yani insan farklı biri olarak dönmektedir, farklı bir statüyle dönmektedir.

12-14. yüzyıllarda Rus seyahat edebiyatının (русская путевая литература) ana konusu, Ortadoğu'nun manzaralarını anlatan hac seyahatnameleridir. Seyahat coğrafyası daha kapsamlı hale gelmiştir: Müslüman Doğu, Avrupa, Hindistan. Yazarlar, seyahat notlarını sadece kült sanatının anıtlarına değil, aynı zamanda diğer halkların ve ülkelerin ekonomisine, ticaretine, kültüre, doğaya, yaşamına adanmışlardır. 16-17. yüzyıllarda dünyaya nüfuz eden yeni bir tür, seyahatname (новый жанр – землепроходческие хождения (kaşif seyyahlar)) türü doğmuştur. 15. yüzyıldan bu yana, dindar hacılara ek olarak, Rus gezginler arasında yeni türler ortaya çıkmıştır; mesela tüccar bir konuk, devlet veya kilise işleri için bir elçi.

Hac seyahatnamesi, dünyevi olanlarla zenginleştirilmiş, güncel değerlendirme özellikleriyle manastır hayatı anlatılmıştır. Manzara betimlenmiş, öyküde parçalar-efsaneler görünüp kurguya izin verilmiştir. 18. yy. hac 'seyahatname' örneklerinde "Vasily Grigoroviç Barski'nin 1723'ten 1747'ye kadar kutsal Doğu'ya yaptığı yolculuk vardır ki bu yolculuk hac 'seyahatnamesinin' tür özelliklerinin tam olarak korunduğu ve aynı zamanda anlatı lirizminin, tasvirdeki psikolojik özelliklerin var olduğu bir yolculuktur. (Glushkova, 1999: 5) On dokuzuncu yüzyıldan beri "üç grup hac 'seyahatnamesi' olduğu vurgulanmış: manastıra ait olanlar, halka (sosyete) ait olanlar ve antihojeni yani seyyah olmayanlar. (Glushkova, 1999: 6) Aynı zamanda sosyete (halk) haccında kutsal yerler kutsal tarih alanı olarak ve kronolojik özellikleriyle modern bir yer olarak algılanıyor.

A.A. Oparina'nın yazdığı gibi 18. yüzyılda bu tür, "eski Rus seyyahları için doruk noktasına ulaşmıştır: bir taraftan yoğun gelişimi, diğer taraftan kanunun ve dekononizasyon sürecinin birleşimi temelinde varoluşun, aynı zamanda mevcut jenerik ve spesifik geleneklerde meydana gelen değişiklikler nedeniyle yeni bir kalitede doğduğu anlaşılmıştır." (Oparina, 2002: 146–150) Buna örnek olarak da Trifon Korobeynikov'un (yurtdışı XVI–XVII) 'Seyahatname' adlı eseri verilmiştir.

Yeni tür çeşitleri ile zenginleştirilmiş Eski Rus seyahatnameleri, 18. yüzyılın seyahat edebiyatının bir parçası olmuştur. Buna örnek olarak VG Grigorovich-Barski'nin edebi yolculukların oluşumunu etkileyen "Kutsal Athon Dağlarına İlk Ziyaret" (1725) ve "Kutsal Athon Dağlarına İkinci Ziyaret" (1744) adlı eserleri verilebilir.

Seyahatname, yol motiflerini ve gezginin imajını sürdürülebilir (sabit) bir hale getirmiştir; ayrıca kutsal yerlere yapılan yolculuğun öyküsü doğrudan ulusal zihniyetle ilgilidir. G. Grebenşikov'un 'Radonege' (1938) adlı eserinde Aziz Sergi Radonejski, 'ideallerin öldürüldüğü bir çağda' Rusların 'korkunç dönemin üstesinden gelme' döneminde manevi bir kurtuluş olarak gösterilmektedir. A.İ. Kuprin, haccı Rus ulusal kültürünün hayati bir biçimi olarak görür. Buna örnek olarak da şu cümlelerini verebiliriz: "Moskova'nın yerlisi hiçbir zaman 'Kutsal Üçlü Sergi Manastırına' gideceğim demez; kısaca, 'Kutsal Üçlü Sergi'ye gideceğim' der. Ve yılda en az bir defa manastıra gider; bu bazen iki, üç, dört ya da daha fazla olabilir.

² «<...> Shmelev'in sanatsal dünyası kendisini absorbe eder (emer), ve bir kişinin kilise terbiyesi için eski Rus kitap geleneği, on dokuzuncu yüzyılın klasik Rus edebiyatının karakteristiği, mükemmeliğin en yüce idealine, yani İsa Mesih'e yönelik ağırlıklı örtük yönelim "Yesaulov I. A. Kategoriya sobornosti v russkoy literature. Petrozavodsk: Izd-vo Petrozavodskogo un-ta, 1995. S. 252.

³ Yazar, hikayenin doğal yolunu, doğrudan yolculukla bağlantılı olarak durdurabilir, eserin içine başka bir olay ekleyebilir, vb.

İçilmiş anda göre birçokları yürüyerek gider manastıra. Moskova'dan uzak değildir, yaklaşık altmış verstir; bir taş atımı uzaklıkta. Günde on beş ya da yirmi verst giderler.” (Kuprin, 1973: 79)

P. A. Florenski, Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nın Rus kültüründeki özel rolü hakkında şunları yazmıştır: Burada sadece estetik değil, aynı zamanda tarih duygusu ve halkın ruhu hissi ve Rus devletinin bir bütün olarak algılanması da vardır. Burada, her yere göre daha belirgin bir şekilde, Rus tarihinin nabızı atıyor, <...> burada Rusya bir bütün olarak hissediliyor. (Florenskiy, 2014: 62) Manastırın halkın ruhunun, tarihsel belleğinin, dini estetiğın bir ifadesi olarak algılanması, Kuprin'in “Kutsal Üçlü Sergi’de” adlı hikayesinin temelini oluşturmuştur. (Gazete: Rönesans, [Возрождение] Paris, 1930, Nisan 20, No. 1783). Bu hikaye A.İ. Kuprin'in kişisel izlenimlerini içerir. 1873 yılında Moskova'ya gelir ve manastıra ilk ziyaretini (haccını) çocukluğunda annesiyle birlikte yapar. Yazar 1904 yılında eşiyile birlikte manastıra misafir olur. Hikayenin temeli, A.İ. Kuprin'in küçüklüğünde annesiyle birlikte yaptığı manastır ziyaretine dayanır. Hikayede, bir çocuğun maneviyatını etkileyen olaylar saf bir şekilde gösterilmiştir. Bu şekilde A.İ. Kuprin, geleneksel hac ziyaretini sürdürür. Küçük hacının manevi eğitimi maneviyatı idrak etmede temel rol oynar. Hikayedeki kalbi inanç doğrudan ve saf bir hareket olarak, çocuğun kendisinin bile tanımadığı bir davranış olarak gösterilmiştir. Metinde geçmiş yıllarda perspektifinden neler geçtiği hakkında görüşlerini dile getirdiği fragmanları vardır. Onlarda zaten oluşmuş manevi bilincin ifadesi olarak tarihsel hafızanın temasıdır. Örneğin: "Godunov'un mezarında durduk, şifalı bir su kaynağından kepçeyle su içtik, manastırın duvarlarına tırmandık." (Kuprin, 1973: 84) Hikaye, hac konusu ve ‘seyahat’e ilişkin bir yazıyla başlar. Kuprin'in hac anlayışı, hac ile ilgili sabit fikirlere cevap verir: geleneksel olarak hacı konforlu bir hayatı reddeder, kendisini Rabbine emanet eden bir yoksul bir dilenci gibi yaşar. Manevi anlamda hac, fiziksel zorlukların yaşandığı yolda manen göğe yükselişin sembolüdür, zafiyetlerine ve günaha karşı koyar bu yolda, ahlaken alçakgönüllülükle temizlenir.

Hacılar ve Sergiev Posad sakinlerinin imgeleri ile Kuprin, halkın yaşam tarzı ve geleneklerinin bir resmini oluşturur, halkların dünyasındaki toplumsal çeşitliliği anlatır ve dilsel halk kültürünü canlandırır. İnsanın akışını, müminlerin toplumsal farklılıklarını tanımlama uğruna, Kuprin hikayeye, farklı hacı türlerinin konuşmalarını hikayeye dahil eder. Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'ndaki farklı statüdeki insanların hacının tanımlanması gerçekçi anlatı türünde doğasında olan ayrıntıların doyunluğu ile işaretlenmiştir. Bazı durumlarda, karakter özelliklerini ve hac etğini belirleyen davranış özellikleri belirtilir. Metinde şu ifadeler yer almaktadır: "Günde on beş ya da yirmi verst gidiyorlar”, “zengin hacılar hatta fakirler, şikayet etmeyin”, “daha fakir olanlar çıkınlarında yiyeceklerini taşıyorlar ve yazları akağacın altında çimlerin üstünde bir yerde geceliyorlar; orada mantar da toplayabiliyorlar ve kokulu çilek de. Bu bir lütuf! Ve ne havası var: daha ne istiyorsun?” (Kuprin, 1973: 79) Aynı zamanda Kuprin, manevi başarı sınırlarını gösteriyor, hacın manevî içeriğinin inceltilmesini, bazı hacıların fiziksel zayıflıklarının üstesinden gelmede isteksiz olduğunu ve bir tür olarak yürümek geleneğine uygun hareket etmediklerini not ediyor. Buna örnek olarak da Moskovalı tüccar Partfen İzotiç'i gösterir ve tüccarın yumuşak minderler, kuş tüyü yastıklarla yolculuk yaparak hacca gittiğinden bahseder yazar.

A.İ. Kuprin, İ.S. Şmelyov'la olan manevi ve sanatsal bağlarını kabul eder. Bu konuda 1933 yılında şöyle yazmıştır: “Şmelyov, Rus dilinin zenginliğini, gücünü ve özgürlüğünü öğrenebileceğimiz tek ve son Rus yazar. Şmelyov Moskova'nın bağımsızlığı ve ruh özgürlüğüne inanan, Moskova ağzıyla konuşan doğuştan bir Moskovalı. Bu nedenle Şmelyov taklit edilemez biri olarak kalacaktır her zaman. Bu, Tanrı'nın ona verdiği nadir bir hediye.” (Kuprin, 2006: 558) ‘Hac’ (1931) eserinde Kutsal Üçlü Sergi Manastır örneği eski Rus seyahatnameleri türüne yakın bir tarzda verilmiştir. İvan Aleksandroviç İlyın'a göre (Karanlık ve Aydınlanma Üzerine) ‘Hac’ eseri de seyahatname gibi kendi doğasının itirafı bir eserdir. İtiraf duygusu, her şeyden önce, çocukların samimiyeti ile belirlenir. Hikayede, yazarın başlangıcı, ana karakterin otobiyografik karakteri ve hac yolundaki duygusal algısı ile vurgulanır. N.M. Solntseva'nın da yazdığı gibi İ.S. Şmelyov din hakkında geniş çaplı öğrenmeden doğrudan imanı kabul edemeyeceğini düşünmüş, din filozoflarını okumuş; fakat kendini dini sezgilere teslim etmek istemiştir ve bu durumda da imanı safça kabul etme arzusunun örnek olarak çocuk kahraman (başkarakter) seçiminden daha iyisi olamazdı. (Solntseva, 2007: 512) Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nın yazar tarafından çocukların algısı prizması yoluyla algılandığı sonucuna varılabilir.

Küçük hacı Vanya asıl ilgi odağıdır. Küçük Vanya'nın manastır hakkındaki ilk izlenimi Gorkin'in hikayelerinin etkisiyle oluşuyor: çocuğun hayal gücü "her şey farklı, dünyadaki gibi değil" (Shmelev, 2011: 848) gibi fantastik bir tablo oluşturur. Tapınakla bir an önce karşılaşmak ister. Küçük kahraman, Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nın hangisi olabileceği konusunda düşüncelere dalar, onun hayal gücü altın bir ikona sahip bir bulut olan kubbe üzerine, çiçeklerle bezeli altın bir çan kulesini çizer. Yolcular manastıra geldiğinde

Vanya, M.Tubitsyna'nın da üzerinde durduğu gibi, uzun boylu pembe çan kulelerinde "kendi" hayalindekini bulamaz. Ancak gerçek manastır, "alev gibi parlayan bir haçla" mucize olarak algılanır. (Trubitsyna, 2007: 311–330) Gorkin, çocuğa Aziz Sergi'nin mezarının bulunduğu küçük bir kilise ve katedral gösterir. İ.B. Niçiporov'un yazdığı gibi manastırda bulunmak 'nesnel özelliklerin ve sembolik genellemelerin karşılıklı zenginleşmesinde' Yaratıcı'yla dua ile iletişim içinde olan "insan ruhunun mistik bağlantısı"nın anlayışı ile, "Tanrı'nın dünyasının evrensel sınırsızlığına" dokunarak "manastır ışığı"nın lütfu ile çocuk için taçlanırlar. (Nichiporov, 2006: 150–153)

İ.S. Şmelyov'un söz konusu eserinde manastır, manevi dünyayı simgelemektedir. Yazar bu kutsal yeri hacıların manastıra karşı hissettikleri ulvi duygular dolayısıyla tasvir etmektedir. Manastır ve manastırın bulunduğu çevrenin yani o kasabanın tasviri duygusal ifadelerle doludur. Vanya'nın yaşlı Varnava'ya gösterdiği minnet, temsil niteliğindedir: O zamanın ünlü ruhani babasının, çocuğu teselli etmeye çalıştığı görülür. Anlatımın duygusal zirvesi, Kuprin'in "Kutsal Üçlü Sergi'de" adlı öyküsünde olduğu gibi aynıdır: rahibin yanında bulunma. N.M. Solntseva, Kuprin ve Şmelyov'un manastır tanımında düşüncenin ve eşyaların ayrıntıların benzerliğine dikkat çeker: Örneğin her iki eserde de "kasabanın (pasadın) hayat dolu sakinleri, her ikisinde de aynı çocuksu saflık, aynı maneviyat, aynı heyecan, Aziz'e fiziksel olarak benzer yakınlık. A.İ. Kuprin avizeler ve mumdan çıkan alevler, Aziz'in kötü zamanlarda (felaket yıllarında) giydiği delikli keten bezden kıyafeti gibi örneklerle çocukluk anıları hakkında yazmıştır: "Korkunçtu, ama dünyanın gizemli ve tatlı kokan sert soğuk bir parçasının dudaklarınıza dokunması da güvenilirirdi." Ve İ.S. Şmelyov'un söz konusu eserinde de benzer şeylerle karşılaşırız: "Korkunç. Uzun keşişin siyah bezelye boncuklu donuk parmakları bana pembe bir kapak üzerindeki altın renkli haçı gösteriyor. Öpüyorum, dudaklarımda sert bir şeyler hissediyorum, tatlı bir şekilde dünyanın kokusunu alıyorum. Tanrı'nın büyük azizi Aziz Sergi'nin burada olduğunu biliyorum." (Solntseva, 2014: 12 – 24)

Manastır tasviri renk, koku ve ses motifleriyle bezenmiştir. Renk paletinden bahsetmişken, günün saatine bağlı olarak değiştiği unutulmamalı. Akşam saatlerinde manastırın duvarları pembe, beyaz, mavi olur; uzaktan bakıldığında altın yapraklı pembe bir mabet gibi görünür; güneş batarken manastırın kenarlarına vuran ışıkla parıldar. Çan kulesini, duvarları ve kubbedeki haçı, camları, çiy düşen ıslak çatıyı da boyayan pembe renk fevkalade görünür sabahları. Sıcak, yumuşak renkler küçük çocuk Vanya'ya kendini hissettirdiği gibi havayı da ısıtıyor. Siyah çan pastel renklerle zıttır ve altın renge dönüşür, 'güneşte asılı bir şeymiş gibi durur.' (Shmelev, 2011: 162) Yukarıdaki örneklerin mekansal renkleri kutsal sayılan eşyaları altın rengiyle birleştirdiğini belirtelim. Ye. G. Rudneva, pembe renginin hacıların cennet sevinciyle alakalı olduğundan bahsetmiştir. (Rudneva, 2000: 59 – 66) Kilisenin sembolü olan altın rengi, Tanrı'nın zarafeti, görkemli şan ve zerafetinin bir uygulamasıdır. (Mertsalova, 2007: 22)

Fakat Ye. Trubetski'nin 'Eski Rus İkonlarının İki Dünyası' (1916) adlı eserinde boyamada altın ve mavi rengin kullanılmasının anlambilim açıklamalarına bir bakalım. Ye. Trubetski'ye göre 'diğer dünyanın (gökyüzünün) işaretleri gibi' sembolik bir anlam katan 'bu dünyada görünen gökyüzünün renkleri', ilk olarak 'zahiri gözlere' ikinci olarak ise 'gönül gözü açık olanlara' açılmıştır. (Trubetskoy, 1965: 71-72) Trubetski, devamında şöyle yazar: "'Öncelikle, ikon ressamı çok çeşitli mavi tonlarını ve yıldızlı gecenin koyu mavi rengini ve mavi gökyüzünün parlak gün ışığını ve açık mavi, turkuaz ve hatta yeşilimsi gün batımı tonlarının soluk renklerini çok iyi bilir. Biz kuzeyde yaşayanlara günbatımından sonra oluşan bu yeşilimsi tonları sık sık seyretmek düşer.'" (Trubetskoy, 1965: 72) Trubetski, altınla ilgili olarak diğer renklerin tabii olduğu "güneş mistisizminden" şöyle bahseder: "İkonografimizin etrafındaki renk hiyerarşisindeki altın rengi "ilahi yaşamın merkezini" simgeliyor.. "Bir Tanrı" - "güneşten daha fazla" parlıyor, "kraliyet ışığının kaynağı"." (Trubetskoy, 1965: 72 – 73) Vanya, manastırda parlak güneş ışığı, mavi, beyaz, pembe kiliselerin Kutsal Kapılarından sonra mavi kubbeli ve altın yıldızlı bir katedrali görür. Tapınakta ışıkların üzerinde altın zincirler vardır. Ve orada altın haçın yanında Aziz Sergi Radonejski ve kutsal su içen hacıları görür. Sabahın erken saatlerinde, güneş vurduğunda eşi benzeri görülmemiş renkler ortaya çıkıyor. Manastırın üstünde kutsal bir mavilik vardır. (Shmelev, 2011: 142)

Eserde hem ruhsal hem de dünyevi enkarnasyonlar birleştirildiği ses motifleri de fazlaca kullanılmıştır. Kutsal Üçlü Manastır'ın çanı özeldir: çan çaldığı zaman sanki ağır bir top yuvarlanırlar gibi yer titrer. (Shmelev, 2011: 162–163) Bu örnekleri artırmak mümkündür. Yazar gücü, kudreti simgeleyen ses motiflerini bolca kullanmıştır söz konusu eserde.

İ.S. Şmelyov'un 'Hac' adlı eserinde manastır tarif edilirken kokular da Kutsal Üçlü Sergi Manastır'ının görkemli ve gerçek görüntüsünü anımsatmak için önemli bir rol oynar. Kokular çok çeşitlidir: Manastırın önündeki meydanda "siyah kabukluların kokusu" ve daha "ekşi bir şeyler" [162]; Sabahları büyük katedralinin yakınındaki muhabbet çiçeği ve petunyaların ayrı bir kokusu vardır [163]; manastır dükkanında

"hoş, muhteşem" bir selvi kokusu vardır [179], yeni kitaplar, boyalar, yoğun bor kokar [181]; kutsal ekmeklerin yapıldığı yerde - "baharatlı hava" [182]; Aziz'in kaldığı yerde dünyanın tatlı kokusu vardır [167].

İnanan insanlar arasında Manastır kutsallığın, Tanrı'nın ve hizmetkarlarının dünyasını temsil eder. Bu nedenle Aziz'in mucizelerinin devam ettiği ve emanetini bıraktığı manastır egemenliği vardır katedralde. Tapınağın dekorasyonu, ışık parıltıları biçiminde temsil edilir, tapınağın münferit kısımlarının detaylı bir tasviri yoktur, simgeler: "Yıldız ve gümüş parıldar, kutsal yüzler alevlenir, mumların sarkmaları parlar. Bana duvar gibi görünen yüksek sütunlarda, altın çarklar parıldar. Üstteki ışık şeritlerinin dar pencerelerinden mavimsi tütsüler düşüyor ." [187]

Manastırın çan kulesi ve manastırın görüntüleri bir bütün olarak kutsallık fikrinin somutlaşmış haline gelmiştir. Bunların tasviri yapılırken "ışık", "parlaklık" ve bunların türevi kelimeler sıklıkla kullanılmıştır. Çan, çocuğun gözünde açık bir günde çok uzaklardan bile görülebilen paskalya mumuyla birleştirilir. EA Ukhina, çan kulesinin "ebedi yanmayı simgelediğini", Sergi Radonejski ve hacıların duasını, onun emanet bıraktığı mabette ibadet etmek için Rusya'nın her yerinden akın akın insan geldiğini ifade etmiştir. (Ukhina, . 2009: 30–35) Kutsal Üçlü Sergi Manastırı aslında, kutsal bir dünyaya, insanın ve doğanın uyumuna sahip olan Rus Kudüs'üdür. (Oparina, 2002: 146–150)

Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nın olduğu yerdeki kasabadaki günlük yaşam aynı uyumla karakterize edilir. Eserin karakterlerinden Gorkin'in manastırın çok sesli olmasına rağmen kasabanın sakin olduğu sözleriyle kanıtladığı gibi kasabadaki hayat, telaşsız ve ölçülüdür. [133] Belki de burada insanların acele etmeleri için bir sebep olmadığından " gündelik hayat burada daha doğru" [133] diye tanımlanır eserde. Kasabanın sokakları sessizdir, ahşap kaldırımlar o kadar çimenlidir ki sanki uzun zamandır hiç kimse üzerinden geçmemiş gibi görünür. Şmelyov'un metinlerinde Rus dünyasının imajının özgünlüğü manevi, dinsel yaşam ve gündelik hayatın birleşiminden kaynaklanmaktadır. İ.A. İlyın, İ.S. Şmelyov'un 'Hac' adlı eseri için şöyle yazmıştır: "Şmelyov, Rusya'nın büyük temeli - Kutsal Rusya'yı gösterdi, fakat çalışmalarında " Rus yaşam biçimi olarak her şey basit, <...> hacıların manevi güzelliği ise ortak hareket etmeleridir. (İl'in, 1993: 348)

Bu tanımlayıcı teknikler, manastırın görüntüsünü oluştururken gerçekçiliğe ulaşmaya hizmet eder ve aynı zamanda söz konusu mekanda kutsallığın da varlığını tasvir eder. Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nın tasvirindeki sayısız detay, doğru bir görüntü yaratır ve kutsal mekanın atmosferini yaşamanızı sağlar. Yazar kasıtlı olarak, Sergi kasabasının birkaç farklı yerinden manastırın görüntüsüne pek çok kez işaret eder ki bunlar manastırın imgesine bir bütünlük duygusu getirir. Böylece her evde, her insanda kutsal ruhunun varlığına işaret eder. Bunlar, İ.S. Şmelyov'un 'Hac' adlı eserinde manastırın imajının başlıca özellikleridir.

Konunun temelinde hacıların Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'na yaptığı yolculuk ele alınmıştır. Olga Belobrova'ya göre seyyah türünün en önemli kriterlerinden biri, yazarın dünya görüşüdür (hacı, tövbeyle günahlarından arınan kişi). (Belobrova, 1996) Sergiyev Pasad'a (kasaba) giden yol, manastıra yapılan yolculuktan oluşan hikayeyi seyahatname türüyle bağdaştırıyor. Seyahatname konusunda ilk yazar olarak XII. yy. başında yazılan "Kaşış Daniil'in Rus Topraklarında Yaşamı ve Seyahati" adlı eseriyle Kaşış Daniil kabul edilir. Bu konuda Onuncu yüzyılda Konstantinopolis'i ziyaret eden Prenses Olga ve 11. Yüzyılda Kiev-Peçerski Manastırı'nın kurucusu Antony Pechersky'nin isimlerini de anmak gerekir. (Travnikov, 2014: 426) Rus seyahatname türünün sadece bir kaçı günümüze ulaşabilmiştir ki çoğunlukla bunlar tarihi, orijinal olanlar; geri kalanlar efsanevi olanlardır.

Öncelikle şunu belirtmemiz gerekir ki Rus seyahatnamesi, Rus seyyahların yabancı topraklardaki izlenimleriyle oluşturdukları yol notlarını içeren ortaçağ Rus edebiyat türüdür. İlk zamanlarda bu edebiyat türü, Hristiyan inancında kutsal sayılan Filistin veya Konstantinapol gibi yerleri ziyaret eden hacıların tarafından yazılmıştır. Daha sonraları, yani 15.yüzyıllarda bu tür dini çağrışımını yitirir ve Afanasiy Nikitin'in ticaret amacıyla doğuya

yaptığı seferin izlenimlerini içeren eseri 'Üç Deniz Ötesine Seyahat' gibi türleri ortaya çıkmaya başlar. (<https://ru.wikipedia.org/wiki/Хождения>) Makalemize konu olan yazarlar A.İ. Kuprin ve İ.S. Şmelyov, ilk zamanlarda Hristiyan inancında kutsal sayılan yerleri ziyaret eden hacıların yaptığı gibi, Ruslar için çok önemli ve kutsal sayılan yere yani Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'na yapılan yolculuğu ele almışlardır. Dolayısıyla bu yolculuk değerlendirilirken türün ilk zamanlardaki anlamı gibi ne gibi özellikler içerdiğine bakılmıştır. Bu yazarların eserlerindeki seyahatnamenin en önemli özelliği, zaman zaman yazarın kendi yorumunun eklenmesiyle kesintiye uğrayan ama çoğunlukla yol notlarının yer aldığı yazılar bulunmaktadır. Hac motifleri (manevi yolculuk) mucizeler, üzüntüler, günah ve tövbe içerir. (Lau, 2011: 7) Seyahatname türünün ikinci önemli özelliği ise anlatının birinci şahıs ağzından olmasıdır. "Hac" adlı öyküde yazar-

anlatıcı, Vanya adlı küçük çocuktur ve hikaye onun, Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'na olan yolculuğunu yine onun algısının prizmasından geçerek aktarılır okuyucuya.

Bu seyahatname türü için gerekli olan motifler yol, tecrübe, kutsal yere yapılan yolculuktur. A.M. Lyubomudrov'a göre İ.S. Şmelyov'un 'Hac' adlı eserinde konu gayet açıktır; yani hac için hazırlık, menzil yolu, hac yolundaki olaylar, manastır ziyareti gibi olaylarla eser seyahatname (hojeniye / hojdeniye) türüne oldukça yakındır. Söz konusu eserin ortaçağ Rus seyahatname türüne benzemesine örnek olarak da manastıra giden hacıların ruhen temizlenme, günahlardan tamamen arınma adına yol üzerinde karşılaştıkları her türlü kötülükten uzak durmaları gösterilebilir. (Lubomudrov, 2003: 149-150)

Sonuç olarak A.İ. Kuprin'in "Kutsal Üçlü Sergi'de" adlı hikayesi ve İ.S. Şmelyov'un "Hac" adlı uzun öyküsü ele alınmıştır. Hac tasvirleri içeren bu eserler Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nı ve Sergi Pasad'ı ele alan eserlerdir. Hac ziyaretinin, Ruslar'ın aziz ve azizlikle ilgili kabul gören önemli inanç ve uygulamalarından biri olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Hac yolculuğunun sonunda, menzilde bulunan mabedin yani Kutsal Üçlü Sergi Manastırı'nın halkın ruhunu, tarih duygusunu ve Rus Devleti'nin bir bütün olarak algılanmasını sağladığından bahsedilmiş; bu mabet anlatılırken sembol olarak olumlu şekilde algılanabilecek türde parlak ve sıcak renkler, güç temsil eden ses motifi ve mis gibi koku sembolleri kullanıldığı gösterilmiştir. Kirlerinden (günahlarından) arınmak ve daha temiz olmak için dünyalık işlerden uzaklaşan hacıların karşılaştıkları kötü durumlardan uzak durdukları dikkatlere sunulmuştur. Bu eserlerin aynı zamanda 'seyahatname' (hojeniye/hojdeniye) türüne de yakın olduğu ifade edilmiştir. Yani seyahatnamenin birinci şahıs anlatısı, yolculuğun hikayesi, gerçeklik faktörü, sunum sırası, haccin manevi amaçları, kutsal mekanlar ve kutsal alanların tasviri, topografik görüntüsü, yazarın öznel algı ve ifadesi gibi özellikleriyle birleştiği gösterilmiştir. A.İ. Kuprin ve İ.S. Şmelyov'un söz konusu eserlerde halkın hac tecrübesini, manastır dünyasını, bir çocuğun öznel görüşüyle Pasad'ı algılamasını tasvir ettikleri açıklanmıştır. Yirminci yüzyılda Sergi Pasad'ın aynı zamanda gerçekliğin de sembolü olduğundan bahsedilmiştir. Somut tarih, ülkenin kaderi, dini hayatı, anlatıcıların ve kahramanların öznel izlenimleri, bir insanın manevi yaşamı, ailesi, toplum örneklerle ifade edilmiştir. Manastırın insanların yaşayabilirliğinin ölçüsü olduğundan kısaca bahsedilmiştir. Bu eserlerde hacıların yeni bir ahlaki statü ve yenilenmiş bir ruhla döndükleri anlatılmıştır. Felsefi ve edebi düşüncede Aziz Sergi Radonejski'nin dini değerlerin, manevi bütünlüğün, ahlak ölçüsünün ve günlük meşgalelerle manevi işlerin dengenin bir örneği olduğu dile getirilmiştir. Problemlere karşı çözümcü yaklaşımıyla kötülere karşı direnç gösteren Aziz Sergi Radonejski'nin dini ve ahlaki bir simge olduğu vurgulanmıştır.

KAYNAKÇA

- Belobrova O. P. (1996) *Khozheniya // Literatura Drevney Rusi: biobibliograficheskiy slovar' / Sost. L. V. Sokolova; pod red. O. V. Tvorogova. M.: Prosveshcheniye.*
- Florenskiy P. A. (2014.) *Dogmatizm i dogmatika // Florenskiy P. A. Khristianstvo i kul'tura. Vestnik PSTGU. 1. Bogosloviye. Filosofiya.*
- Glushkova N.V. (1999) *Palomnicheskiye «khozheniya» V.K. Zaytseva: Osobennosti zhanra. Avtoref. diss. ...k.filol.n. M.*
- İl'in I. A. (1993) «Svyataya Rus'». «Bogomol'ye» Shmeleva // Il'in I.A. *Odinokiy khudozhnik: Stat'i. Rechi. Lektsii / Sost., predisl., primech. V.I. Belova. M.: Iskusstvo,.*
- İsupov K. G. (2010) *Strannik i palomnik na fone landshafta // Isupov K. G. Sud'by klassicheskogo naslediya i filosofsko-esteticheskaya kul'tura Serebryanogo veka. SPb.: RKHGA.*
- Kuprin A.I. (1973) *Sobr. soch.: V 9 t. / Obshch. red. N.N. Akopovoy, F.I. Kuleshova, K.N. Kuprinoy, A.S. Myasnikova; primech. A.P. Chudakova. M.: Khudozh. lit.*
- Kuprin A. (2006) *Ivan Sergeevich Shmelev // Kuprin A. Khronika sobyitij glazami belogo ofitsera, pisatelya, zhurnalista / Sost., vstup. st., primech. O.S. Figurnovoy. M.: Sobraniye.*
- Lau N. V. (2011) *Motiv «dukhovnogo strannichestva» v proze russkoy emigratsii (I. S. Shmelev, B. K. Zaytsev). Avtoref. diss. ...k.filol.n. Voronezh.*
- Lubomudrov A.M. (2003) *Dukhovnyy realizm v literature russkogo zarubezh'ya: Boris Zaytsev. Ivan Shmelev. SPb.: Dmitriy Bulanin.*
- Mertsalova O.S. (2007) *Khudozhestvennaya ob'yektivatsiya tsvetovogo vospriyatiya v proizvedeniyakh I.S. Shmeleva B.K. Zaytseva 1920-1930-kh gg.: avtoreferat dis. ... k. filol. n. Orel.*

Nichiporov I.B. (2006) *Aksiologiya individual'nogo i narodnogo bytiya v povesti I. Shmeleva «Bogomol'ye»*: Tezisy VI Mezhdunarodnykh chteniy, posvyashchennykh brat'yam Kireyevskim. Kaluga: Kaluzhskiy pedagogicheskiy universitet.

Oparina A.A. (2002) *Evolyutsiya zhanra drevnerusskogo khozhdeniya i problema interteksta v palomnicheskoy literature KHVІ–KHVІІ vv. // Mirovaya kul'tura KHVІІ–KHVІІІ vekov kak metatekst: diskursy, zhanry, stili*. Vyp. 26. SPb.: Sankt-Peterburgskoye filosofskoye ob-vo.

Rudneva Ye.G. (2000) *Tsvetovaya gamma v povesti I.S. Shmeleva «Bogomol'ye» // Vestnik Moskovskogo Univer-siteta*. Ser. 9: №6. Filologiya.

Solntseva N.M. (2007) *Ívan Shmelev. Zhizn' i tvorchestvo*. M.: Ellis Lak.

Solntseva N.M. (2014) *Svyatoy Sergiy Radonezhskiy i literatura KHKH veka // Stephanos*. №6.

Shmelev I.S. (2011) *Bogomol'ye. Leto Gospodne*. M.: DAR".

Travnikov S. N. (2014) *Ol'shevskaya L. A. Istoriya drevnerusskoy literatury: uchebnyk*. 2-ye izd., pererab, i dop. M.: Yurayt.

Trubetskoy Ye. (1965) *Dva mira v drevnerusskoy ikonopisi // Trubetskoy Ye. Umozreniye v kraskakh: Tri ocherka o russkoy ikone*. Parizh: YMCA-PRESS.

Trubitsyna M.YU. (2007) *Khristianskiye motivy v tvorchestve I. S. Shmeleva («Rosstani», «Bogomol'ye») // Klassicheskaya slovesnost' i religioznyy diskurs (problemy aksiologii i poetiki): sbornik nauchnykh statey*. Yekaterinburg: Ural'skiy gosudarstvennyy universitet im. A.M. Gor'kogo.

Ukhina Ye. A. (2009) *I.S. Shmelov i drevnerusskaya literatura // Vestnik SPbGU*. Ser. 9. №4.

Yesaulov I. A. (1995) *Kategoriya sobornosti v russkoy literature*. Petrozavodsk: Izd-vo Petrozavodskogo un-ta.

<https://ru.wikipedia.org/wiki/Хождения> (Е.Т.: 10.03.2018)